

ДРУГО ОДЕЉЕЊЕ

ПРЕДМЕТ РИСТИЋ против Србије
(Представка број 32181/08)

ПРЕСУДА

СТРАЗБУР

18. јануар 2011. године

Ова пресуда ће постати правоснажна у околностима утврђеним чланом 44. став 2. Конвенције. Могуће су редаторске измене.

У предмету Ристић против Србије,

Европски суд за људска права (Друго одељење) заседајући у већу у чијем су саставу били:

Françoise Tulkens, *Председник*,
Danutė Jočienė,
Dragoljub Popović,
András Sajó,
Nona Tsotsoria,
Kristina Pardalos,
Guido Raimondi, *судије*,
и Stanley Naismith, *секретар Одељења*,

после већања на затвореној седници одржаној 14. децембра 2010. године,

изриче следећу пресуду, која је усвојена на тај дан:

ПОСТУПАК

1. Предмет је формиран на основу представке (број 32181/08) против Републике Србије, коју је Суду према члану 34. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљем тексту: „Конвенција“), поднела у име два држављанина Србије, Јоване Ристић и Николе Ристић (у даљем тексту: „Подносиоци представке“), њихова мајка 26. јуна 2008. године.

2. Подносиоце представке је заступао г. М. Баратовић, адвокат из Београда. Владу Србије (у даљем тексту: „Влада“) заступао је њен заступник, г. С. Царић.

3. Председник већа је представки дао првенство у складу са Правилем 41 Пословника Суда.

4. Подносиоци представке су се жалили због претеране дужине кривичног поступка, у вези са неплаћањем досуђеног издржавања за њих од стране њиховог оца.

5. Председник Другог одељења је 24. марта 2009. године одлучио да Владу обавести о представци. Према одредбама члана 29. став 3. Конвенције, одлучено је такође да се основаност представке разматра заједно са допуштеношћу.

ЧИЊЕНИЦЕ

I. ОКОЛНОСТИ ПРЕДМЕТА

6. Подносиоци представке су рођени 1992. године, односно 1996. године и живе у Београду.

7. Чињенице предмета, како су их стране изнеле, могу се сумирати како следи.

8. Трећи општински суд у Београду је 28. децембра 2000. године развео брак родитеља подносилаца представке и одредио да сваком од њих отац (у даљем тексту: “тужени”) плаћа 25% његовиг месечних прихода на име издржавања.

9. Ова пресуда је постала правоснажна 27. јуна 2001. године.

10. Мајка подносилаца представке је 2. априла 2003. године поднела кривичну пријаву против туженог, тврдећи да не плаћа издржавање за децу.

11. Треће општинско јавно тужилаштво је 13. маја 2003. године затражило покретање истраге.

12. У току преткривичног поступка пред Трећим општинским судом мајка подносилаца представке је 29. маја 2003. године, поступајући у име подносилаца представке, захтевала исплату заосталог издржавања за децу на основу пресуде усвојене 28. децембра 2000. године тј. поднела имовинско-правни захтев.

13. Треће општинско јавно тужилаштво је 14. јула 2003. године поднело формални оптужни налог против туженог у том смислу.

14. Прво рочиште заказано за 9. децембар 2003. године је одложено.

15. Између марта 2004. године и априла 2005. године одржана су два рочишта, а још три рочишта су одложена из разних процесних разлога.

16. Трећи општински суд је 25. априла 2005. године одлучио да разматра основаност парничне тужбе подносилаца представке и затражио мишљење вештака у вези са износом неплаћеног издржавања од јануара 2001. године до јуна 2005. године.

17. Вештак је свој извештај доставио 7. јула 2005. године.

18. У периоду од августа 2005. године до октобра 2006. године, одложена су четири рочишта било због пропуста адвоката туженог да се појави у суду или због пропуста суда да га правилно позове.

19. У вези са могућношћу поравнања са туженим, пуномоћник подносилаца представке је тражио од суда да одобри кратко одлагање рочишта од 22. новембра 2006. године. Суд је ово рочиште заказао за 8. децембар 2006. године.

20. У периоду од децембра 2006. године до октобра 2007. године, одржана су још два рочишта, а три су одложена из процесних разлога, једно од њих због спречености председавајућег судије.

21. У допису од 11. септембра 2007. године, упућеном Председнику Трећег општинског суда, подносиоци представке су тврдили да је председавајућа судија сама навела да „не зна шта да ради са тим предметом” и да би радо да је замени други судија.

22. Трећи општински суд је 22. новембра 2007. године затражио ажурирану верзију мишљења вештака.

23. Вештак је свој извештај доставио 8. јануара 2008. године.

24. Суд је овај извештај уручио странкама на рочишту од 8. фебруара 2008. године, које је одложено како би могле да доставе своје писане коментаре.

25. Рочиште планирано за 6. март 2008. године је одложено зато што нису дошли тужилац и пуномоћник подносилаца представке, и поново је заказано за 1. април 2008. године.

26. Пошто се тужени није појавио у суду, суд је одложио рочиште од 1. априла 2008. године и следеће рочиште заказао за 9. јул 2008. године. Изгледа да је и ово рочиште одложено.

27. Трећи општински суд је 8. октобра 2008. године утврдио да је тужени крив због неплаћања издржавања за дете и осудио га на казну затвора од три месеца, условно на годину дана. Суд је даље упутио подносиоце представке, према члану 206. Закона о кривичном поступку (види став 35. у даљем тексту), да остваре захтеве за накнаду штете које су поднели у току кривичног поступка посебном парничном тужбом пред парничним судовима. Констатовано је да подаци прикупљени током кривичног поступка не пружају довољан основ да се ставар расправи у кривичном поступку.

28. Изгледа да ова пресуда није уручена пуномоћнику подносилаца представке.

29. Окружни суд у Београду је 12. фебруара 2009. године укинуо пресуду Трећег општинског суда и вратио предмет на поновно суђење.

30. Трећи општински суд је накнадно одложио рочиште планирано за 22. јун 2009. године, пошто се тужени није појавио у суду.

31. Трећи општински суд је 16. јула 2009. године је обуставио поступак због застарелости кривичног гоњења. Он је даље упутио подносиоце представке да могу да остваре свој имовинско-правни захтев у посебном парничном поступку Пошто жалба није поднета, ова одлука је постала правоснажна 9. октобра 2009. године.

II. РЕЛЕВАНТНО ДОМАЋЕ ПРАВО

32. Релевантно домаће право наведено у пресуди Суда (*Винчић и други против Србије*, бр. 44698/06, 44700/06, 44722/06, 44725/06, 49388/06, 50034/06, 694/07, 757/07, 758/07, 3326/07, 3330/07, 5062/07, 8130/07, 9143/07, 9262/07, 9986/07, 11197/07, 11711/07, 13995/07, 14022/07, 20378/07, 20379/07, 20380/07, 20515/07, 23971/07, 50608/07,

50617/07, 4022/08, 4021/08, 29758/07 и 45249/07, ст. 24-35., 1. децембар 2009. године), као и у *Законику о кривичном поступку*, објављен у „Службеном листу Савезне Републике Југославије“, бр. 70/01 и 68/02, као и у „Службеном гласнику Републике Србије – Сл. гласник РС – бр. 58/04, 85/05, 115/05, 46/06, 49/07, 122/08, 20/09 и 72/09).

33. Према закону Србије, оштећени кривичним делом може од починиоца тражити накнаду претрпљене штете или истицањем имовинско-правног захтева у кривичном поступку према Законику о кривичном поступку, или подношењем посебне парничне тужбе.

34. Према члану 201. Законика о кривичном поступку, о имовинско правном захтеву насталом кривичним делом одлучује се, по захтеву овлашћеног тужиоца, у кривичном поступку, уколико он значајно не продужава тај поступак. Према члану 203., овај захтев, између осталог, може да се поднесе надлежном првостепеном кривичном суду до закључења главне расправе.

35. Закон даље предвиђа према члану 206., да ако суд утврди да је оптужени крив, оштећеном се може досудити потпуна или делимична накнада. У овом другом случају, суд оштећеног може упутити да тражи преостали део накнаде у парничном поступку. Исто важи и ако подаци из кривичног поступка не пружају довољан основ за накнаду штете. У случају одустанка од гоњења или одбацивања кривичне пријаве, ако се поступак обустави или оптужни предлог одбаци, суд ће оштећеног упутити да накнаду тражи у посебном парничном поступку.

ПРАВО

I. НАВОДНА ПОВРЕДА ЧЛАНА 6 КОНВЕНЦИЈЕ

36. Притужбе су изнете у име подносилаца представке зато што предметни поступак није завршен у разумном року, како се захтева чланом 6. став 1 Конвенције, чији релевантни део гласи:

“...Свако, током одлучивања о његовим (или њеним) грађанским правима и обавезама ... има право на правичну ... расправу у разумном року ... пред непристрасним судом ...”

A. Допуштеност

1. Наводи странака

37. Влада је остала при ставу да подносиоци представке нису исцрпили сва делотворна домаћа правна средства у смислу члана 35. став 1. Конвенције. Они су посебно пропустили да поднесу уставну жалбу Уставном суду Републике Србије (у даљем тексту: „Уставни

суд“), као и да траже извршење парничне пресуде од 27. јуна 2001. године.

38. У вези са уставном жалбом, подносиоци представке су изјавили да у датом тренутку нису сматрали да је уставна жалба домаће правно средство које треба исцрпети пре достављања предмета Суду. Подносиоци представке су даље објаснили да је тужени наводно пренео сву своју имовину на брата и садашњег партнера, што значи да извршење парничне пресуде не би било могуће. Најзад, они су сматрали да ће кривични поступак убрзати исплату досуђеног издржавања, посебно после првобитне одлуке кривичног суда да разматра основаност њихових захтева.

2. Оцена Суда

39. Суд констатује да је предметна представка поднета 26. јуна 2008. године. Суд даље подсећа да је већ утврдио да уставна жалба треба, у начелу, да се сматра делотворним правним средством у смислу члана 35. став 1. Конвенције у вези са свим представкама поднетом после 7. августа 2008. године (види *Винчић и други против Србије*, цитиран у горњем тексту, став 51.). Суд не види ниједан разлог да у предметном случају другачије утврди, због чега се примедба Владе с овим у вези мора одбацити.

40. У вези са другом примедбом Владе, Суд констатује да према важећем домаћем законодавству, оштећени кривичним делом може тражити накнаду претрпљене штете услед кривичног дела или истицањем имовинско-правног захтева у кривичном поступку према Закону о кривичном поступку, или подношењем посебне парничне тужбе (види став 33.). Суд примећује да су подносиоци представке изабрали кривични пут (види став 12.). Имајући у виду да је кривични суд прихватио да разматра њихове имовинско-правне захтеве, подносиоци представке су према томе оправдано очекивали да ће наведени суд приступити разматрању њихове основаности. У сваком случају, подносиоци се пред Судом нису жалили због неизвршења пресуде од 27. јуна 2001. године, већ само у вези са одуговлачењем кривичног поступка у коме су они оштећени са имовинско-правним захтевом. Стога, у вези са овим предметом, примедба Владе је очигледно ирелевантна и, као таква, мора се одбацити.

41. С обзиром на горе наведено, Суд закључује да се притужбе подносилаца представке не могу прогласити недопуштеним због неисрпљивања домаћих правних средстава према члану 35. став 1. Конвенције. Суд такође сматра да притужбе нису очигледно неосноване у смислу члана 35. став 3. Конвенције и не налази ниједан други основ да их прогласи недопуштеним. Притужбе се према томе морају прогласити допуштеним.

Б. Основаност

1. Наводи странака

42. Влада је оспорила да је укупна дужина предметног поступка била претерана. Она је посебно остала при ставу да је: (а) иако се може сматрати да је спорни кривични поступак почео 13. маја 2003. године, период који спада у надлежност Суда *ratione temporis* почео 3. марта 2004. године, а то је датум када је Конвенција ступила на снагу у односу на Србију; (б) предмет релативно сложен због дужности суда да утврди и елементе кривичног дела и дуга туженог; (в) иако би се одлагање рочишта у неколико наврата могло приписати домаћим органима, понашање пуномоћника подносилаца представке такође је допринело дужини поступка; (г) председавајући судија одложио неколико рочишта како би осигурао право туженог на правично суђење.

43. Подносиоци представке су оспорили ове аргументе. Они су остали при ставу да је предметни поступак и фактички и правно једноставан. Подносиоци представке су даље изнели да они нису допринели предметном одуговлачењу, већ да су судски органи упутили веома узнемирујућу поруку неодговорним очевима, у смислу да могу да некажњено неплаћају издржавање за децу.

2. Оцена Суда

44. Суд на почетку констатује да подносиоци представке нису били оптужени у кривичном поступку на који се жале, већ да су у њему учествовали као оштећене странке. С тим у вези, он констатује да се члан 6. не примењује на кривични поступак у вези са правом да се трећа лица гоне или казне за кривично дело. Он се може, међутим, применити у оквиру „парничног дела” на кривичне поступке који укључују и одређивање новчаних накнада које су оштећене странке захтевале (такозвани „имовинско-правни захтеви“), па чак и, у одсуству таквих захтева, на оне кривичне поступке чији је исход одлучујући за предметно „грађанско право“ (види *Perez против Француске* [ВВ], број 47287/99, ст. 57-72, ЕЦХР 2004-1). Члан 6. се примењује према његовом парничном делу на кривичне поступке од тренутка када се жртве прикључе као парничне странке, наиме од тренутка када истакну имовинско-правни захтев за претрпљену штету као последицу кривичног дела (*Atanasova против Бугарске*, број 72001/01, 2. октобар 2008. године, став 51.; и *Boris Stojanovski против Бивше Југословенске Републике Македоније*, број 41916/04, 6. мај 2010. године, став 40.), чак ако се то догоди и за време предистражне фазе поступка (види *Tomasi против Француске*, 27. август 1992. године,

серија А број 241-А; и *Perez против Француске*, цитиран у горњем тексту, став 40.).

45. Суд даље подсећа да се оправданост дужине поступка мора ценити у светлу околности предмета и позивањем на следеће критеријуме: сложеност предмета, понашање подносиоца представке и релевантних органа и какав је значај предмета спора за подносиоца представке (види, међу многим другим ауторитетима, *Cocchiarella против Италије* [ВВ], број 64886/01, ЕЦХР 2006-V; *Frydlender против Француске* [ВВ], број 30979/96, ЦЕДХ 2000-VII; *Zimmerman и Steiner против Швајцарске*, 13. јул 1983. године, серија А број 66, и *Jablonski против Пољске*, број 33492/96, 21. децембар 2000. године).

46. Ако се вратимо на предметни случај, Суд прво констатује да се члан 6. примењује почев од 29. маја 2003. године, а то је датум када је мајка подносилаца представке, поступајући у име подносилаца представке, истакла имовинско-правни захтев у току кривичне истраге, па су они тиме стекли статус парничних странака у кривичном поступку. Притужбе су очигледно осмишљене да осигурају осуду која би подносиоцима представке омогућила да искористе своја грађанска права, тј. право на издржавање детета, како је досуђено пресудом од 28. децембра 2000. године.

47. Суд затим констатује да је, у смислу овог предмета, спорни поступак трајао од 29. маја 2003. године до 9. октобра 2009. године, када је одлука суда од 16. јула 2009. године постала правоснажна. Поступак је према томе, 3. марта 2004. године, што је датум када је Конвенција ступила на снагу у односу на Србију, био у току девет месеци, а да после тог датума, потпада у надлежност Суда *ratione temporis* у периоду од пет година и седам месеци пред два нивоа судске надлежности (види, међу другим ауторитетима, *Styranowski против Пољске*, пресуда од 30. октобра 1998. године, *Извештаји о пресудама и одлукама* 1998-VIII, став 46.).

48. Треће, предметни поступак није био нарочито сложен, он се тичао питања од велике важности за подносиоце представке, а, штавише, према Конвенцији, као и релевантном домаћем праву, захтева се посебна марљивост у споровима у вези са децом.

49. Четврто, понашање подносилаца представке није допринело одлагању предметног поступка, осим, можда, у вези са њиховим захтевом за одлагање рочишта заказаног за 22. новембар 2006. године за шеснаест дана у циљу постизања поравнања, и само делимично у вези са рочиштем заказаним за 6. март 2008. године, јер њихов пуномоћник није дошао, као ни тужилац. (види ст. 19 и 25. у горњем тексту). Даље, други налаз вештака финансијске струке био је потребан да би се обрачунао износ издржавања, као и законска камата, настала током трајања поступка.

50. Пето, иако би домаћи судови требало да штите прописан поступак у односу на туженог, они би такође требало да пруже одговарајућу заштиту жртвама, посебно ако су оне младе и рањиве.

51. Шесто, Суд примећује да је гоњене за тужиоца постало застарело и да је због тога подносиоцима представке постало немогуће да добију одлуку о њиховом захтеву у кривичном поступку.

52. С обзиром на горе наведено, као и на чињеницу да је било неколико значајних периода судске неактивности и један број неоснованих одлагања, Суд сматра да се продужени карактер поступка углавном приписује судским органима тужене државе.

53. Суд је, стога, мишљења да дужина ожалбеног поступка није у складу са захтевом разумног рока. Према томе, дошло је до повреде члана 6. став 1. Конвенције.

II. ПРИМЕНА ЧЛАНА 41 КОНВЕНЦИЈЕ

54. Члан 41. Конвенције предвиђа:

“Када Суд утврди прекршај Конвенције или протокола уз њу, а унутрашње право Високе стране уговорнице у питању омогућава само делимичну одштету, Суд ће, ако је то потребно, пружити правично задовољење оштећеној странци.”

A. Штета

55. Подносиоци представке су тражили 25.500 евра на име претрпљене штете због повреде њихових права зајемчених чланом 6., као и исплату издржавања које су досудили домаћи судови.

56. Влада је оспорила ове захтеве.

57. Суд сматра да се захтеви подносилаца представке, у оној мери у којој се односе на издржавање, морају одбацити, пошто Суд не види никакву узрочну везу између утврђене повреде и наводне штете.

58. Суд, међутим, сматра да су подносиоци представке претрпели неку нематеријалну штету као последицу утврђене повреде, која се не може исправити само утврђивањем повреде од стране Суда. Процењујући на основу правичности, како се захтева чланом 41. Конвенције, Суд подносиоцима представке досуђује 2.600 евра у овом делу.

B. Трошкови

59. Подносиоци представке су тражили 500 евра на име трошкова насталих пред овим Судом. Они су затим тражили надокнаду трошкова настаих пред домаћим судовима не наводећи тачан износ.

60. Влада је оспорила ове захтеве.

61. Према пракси Суда, подносилац представке има право на накнаду трошкова само у оној мери у којој је показано да су они

стварно и неопходно настали и да су оправдани у погледу износа (види *Iatridis против Грчке* (правично задовољење) [ВВ], број 31107/96, став 54., ЕЦХР 2000-ХI). У предметном случају, на основу докумената које поседује и горе наведених критеријума, Суд одбија захтеве подносилаца представке за накнаду трошкова пред домаћим судовима пошто они нису настали ради исправке предметне повреде, али сматра да је оправдано да им се досуди 500 евра за поступак пред њим.

В. Законска камата

62. Суд сматра да је примерено да затезна камата буде заснована на најнижој каматној стопи Европске централе банке уз додатак од три процентна поена.

ИЗ ТИХ РАЗЛОГА, СУД ЈЕДНОГЛАСНО

1. *Проглашава* представку допуштеном;
2. *Утврђује* да је дошло до повреде члана 6. Конвенције;
3. *Утврђује*
 - (а) да Тужена држава треба да исплати подносиоцима представке у року од три месеца од датума када ова пресуда постане правоснажна, у складу са чланом 44. став 2. Конвенције, следеће износе, који ће се претворити у националну валуту Тужене државе по стопи важећој на дан исплате:
 - (i) 2.600 евра (две хиљаде шест стотина евра) на име нематеријалне штете, плус сваки порез који може бити наплатив;
 - (ii) 500 евра (пет стотина евра) на име трошкова, плус сваки порез који се може наплатити подносиоцима представке;
 - (б) да по истеку горе наведена три месеца до исплате, треба платити обичну камату на горе наведени износ по стопи која је једнака најнижој каматној стопи Европске централе банке уз додатак од три процентна поена.
4. *Одбија* преостали део захтева подносилаца представке за правично задовољење.

Састављено на енглеском језику и достављено у писаној форми на дан 18. јануара 2011. године у складу са правилом 77 ст. 2 и 3 Пословника Суда.

Stanley Naismith

Françoise Tulkens

Секретар

Председник